

називање у свага Сину Божијему — Богу и Постајнику Бога (Оца) на земљу, ради испуњења дужности. Дјетињство Св. Духа преставаља се у Св. Писму у Његовом одношењу к духовним силама човјековим, к наривљеном поредку свијета, уставовљена правде на земљи (ис. 142, 10). Он почиња на помозаније (отъ того дне почи на нем (Давида) Духъ Гдєнь). Он говори преко пророка. Таково је поимање припреме природне и надприродне као дјела по премудрости Бога Оца, сагласно са ријечима Спаситељским: „никогаже можеть прити ко мнѣ, аще не Отець пославый ми привлечеть его“ (Јоан VI, 44).

Пошто се највишије означено вршије, сапашо је на земљу Син Божиј да изврши наше спасење. Учешће Бога Оца овако је: *Бог Отцац шаже свог Сина, задовољује Му о посланствѣ, све ради то воли свог Оца, та и животои жртвије, да задоволи вѣчну правду и кад је то извршио, рекао је: „Дѣло совершихъ, аже дагъ еси мнѣ да сотворию (Јоан XVII, 14), нынѣ прославиши снѣ, чєловѣческїи и Богъ прославиши о немъ (Јоан, 19, 31), а Дугъ Свети пошлєа на Нєга даровѣма благодати и трати Та кроз чо животи и смрти Нєгови, „Духомъ Святѣмъ себе принесе непорочна Богу“ (Евр. IX, 14). И тако у трешњем смелу наш је Спаситељ друго лице Свѣте Троице. Отцац трина учешће у искушењу у толико, у колико је Нєгови воли вршио Нєгов Сн и у колико Нєгово посланство тиводи ждѣ к вѣри за спасење тѣмъ природног Промисла и надприродног откровѣа. Дугъ Свети трина учешће у толико, у колико учештѣје своѣм вољом у посланствѣ Спаситєльнѣи и даровѣма благодати три извршєтѣ дѣла спасєња.*

Ово дјело спасєња дужан је усвојити сваки хришћанин, јер се Спаситєљ жртвовѣо за грѣхове свєга свијєта и ко му шлєдује вѣром и крштєњєм, тај се мора спасти, али без тога не може никаквим другим путем „нѣсть бо иного имене подъ небесємъ даннаго въ чєловѣцѣхъ, о немже подобєтѣ спасти си намъ“ (Дѣян. IV, 42 мо. XII, 30, Јоан. XV, 1—7). Човјечји дух није у стању да се бори са грѣхом, који је као губа заразно све његово биће, није кадар уредити живот његов тако, да он буде сталним и јаким нразом вѣре у троједног Бога и прослављања Његовог Св. Имена. Зато се човјеку дају нарочити дарови у тајни миропомазања, који јачају дух човјечји за успѣшну борбу са страстима и побједу над њима за живот, богати добрим духовним плодовима тако, да при помоћу тихъ дарова човјек се може користити спасєњєм, усвојити и продужити напредовати у новом духовном животу, којег је добио при крштєњу. У колико се ови дарови дају у тајни миропомазања, у толико су дарови Св. Духа „Печатъ дара Духа Святѣго“ и с друге стране у колико су необходими, у толико и учешће његово у дјелу освєћења човјєкова, ојачања у светом животу и усвојења спасєња, треба држати да је Његово непосредно и поглавно.

Али то његово учешће не искључује учешће Бога Оца и Бога Сина. Бог Отцац је оно лице, од којєга се Дух као осветилац шаље и силази на апостоле, а преко овихъ и њиховихъ преемника и на све чланове цркве. „И той дагъ естѣ ови убо апостоли, ови аже пророци, ови аже благовѣстники, ови аже пастыри и учители, кѣ совершєнїи святѣхъ, въ дѣло служєнїи, въ созиданїє тѣла Христова.“ (Тимот. IV, 14; Ефес. IV, 11—12).

Бог Син, пославши човјеком и изнијевши се на голгогору жртву, силом својихъ заслуга заузима се код Бога Оца о послану Св. Духа

Али ипак овај препоробај човјекѣ Духом Свѣтим не завршује се. Човјек својим радом помоћу дарова благодати само продужује препоробај, започети у крштєњу, поступно слаби силу грѣха и поступно постаља хармонију сила у својој духовној природи, „Царствїе Божїє внутрѣ васъ естѣ“ (Дук. XVII, 21); а савршєно же се грѣхъ са свѣма својимъ тошлєдїцама истреїждити тѣмъ с домаком Бога Судїе; а да ће тај суд вршити Син Божи, о томе сам Он свѣдочи, говорећи: „Отець не судитѣ никогаже, но судѣ весь дѣде синови“ (Јоан. V, 22, 27—29).

Оглазећи од свијєта к Оцу и остављајући „нило утѣшитєли“ мјесто себе, Он прорече свој други долазак баш због суда. Оваје се завршује препоробај: „Снѣ предаетѣ нарєво Богу и Отцу“ (1. Кор. XV, 22) и наступиће заједничка влада Оца и Сина и Св. Духа.

Христос Спаситєль.

Личност Богочовјєка још с прва почетка наше цркве била је предмет претресања код нашихъ, западнихъ и незнабожачкихъ богослова и философа, те су долазили до различитихъ мишљења и опредѣљења. Због тога се и појавише много свјєвольнихъ тумача, који не признаваху Спаситєља за Сина Божијег, него за преста човјєка, коме се Божанство доцније присајединило због Његова свєта живота; други мишљаху, да Он, напротив, нѣ био човјек, него само Бог и т. д. Црква је против оваквихъ вазда давала свој глас, њих осуђивала као јеретике, а њихову науку, као јерес, одбацивала.

На IV-омъ васеленскомъ сабору Свѣти су Оци сазвѣм јасно и опредѣљењено изложили овај догмат о личности Бого-човјєка, из чега наша црква сазвѣм јасно изводи учење: да су у Исусу Христу двїє природе: Божанствєна и човјєчїа, а обадвїє сачињавају једну те исту личност.

Ево како она говори:

„Шлєдїуѣмъ Божанствєнїмъ Оцима сви једногласно подумєвало исповѣждити једногъ и истогъ Сина, Госода нашегъ Исуса Христа, савршєна то Божанствѣу, правогъ Бога и правогъ човјєка, једногъ истогъ са душоу и тѣлєомъ: једнакогъ Оцу то Божанствѣу и једнако намѣ то човјєштѣу, у свєду слична намѣ, осли грѣхѣмъ, који је то Божанствѣу роѣн од Оца тѣмъ же вѣковѣа, а у тошлєдїє дане за насъ и наше спасєње од дѣвоїке Марїє Богородице то човјєштѣу; једногъ истогъ Христа, Сина, Госода, јединца, у коме су двїє тиврѣде, које се не дају ни слити, ни раздїєлити, ниши раставити (јер

разлике дејаву природе није ниједно површећена њиховим сједињењем, на против, својства саме природе одузета су и мисли се у једном лицу и једној личности) не на два лица расјечени, или расдијелени, већ једног и истог Сина и јединорођеног Бога Слова, Госода Исуса Христа, као што су нас од старине о Њему тројица и сам Госод Исус Христос наивно, и као што сам то предаде саклеога њиховог отаца.

Из свега овога — као што рекосмо — излази, да наша црква признаје у Исусу Христу двије природе: Божанствену и човјечју, које сачињавају једину те исту личност.

Исус Христос има Божанствену природу и прави је Син Божији

Да докажемо то, ми бисмо, користећи се Св. Писмом, могли привести тројнику потврду: из старозавјетног учења о Месији, из учења Христа Спаситеља о самом себи и из доказа светијех апостола о Њему.

Сам Бог напомиње, да је родно Сина „из чрева“ — из бифа свога прије свију времена и вазда је с Њим заједно пребивао „въ лонѣ отчи“ зато Му се радосно јавља „Синъ мой еси Ты, Авъ днесь родихъ ти“ (Дѣян. V, 7). Тако се још назива Господом Богом и Господом Господа.

Старозавјетни пророци такође Га називаху Сином Божијим, као на пр. пророк Давид, Исидје Га звахше Емануилом и јаким Богом, а Варух вели „Сей Богъ нашъ, не вѣрнитси инъ къ нему. По семъ на земли явиси и съ чедовѣци поживе“ (Чл. III, ст. 36, 8). Тако исто и сам Спаситељ приписиваше себи и по сили и по власти једнакост с Богом Оцем „Авъ и Отець едино есма“ (Јоан. 10, 30), једнако богопоштовање, знање, Свемоућство, Божанствена својства и савршенства и самосталну власт, по којој може као Отац и чудеса чинити: „какъ бо Онь творить, си и Синъ такожде творить“ (Јоан. 5, 19). За ово се Син позива на свједочанство Јованово, који Га тако назива; позива се на своја чудотворна дјела и напослије на звол Оца, који Га е неба тако кличе: „Сей есть Синъ Мой възлюбленнии о немже благоволихъ“ (Јоан. 5, 37, Мо. 3, 17).

Слику својег Божанства Исус Христос доказао је пред саму смрт, када је свезан, у присуству свију старешина јудејских и латиних учитеља, што против Њега свједочаху, без

страха и колебња заявио старјешини, кад Га овај заклињаше да му каже, да ли је Он Син Божији. „Авъ есмь — одговори му Исус — и узрите Сына чедовѣческаго едина оденуто сина, и гридуша на облацѣхъ небесныхъ“ (Јоан. 5, 64). Због овога старешина од љутине раскида хаљине на себи и осуди Га на смрт.

Најмилији ученик Христов, Јован, који се удостоји назвати сином мајке Божије, тврди у свом првом јеванђељу истинитост Христова Божанства и називае Га „словомъ животнымъ“ и „животомъ вѣчнымъ“ (1, 5, 20). Тако исто и апостол Павло назива Га Богом и Господом, а приписује Му Божанствена својства и Божанствене радње.

Исус Христос има човјечју природу и прави је Син Дјевојке Марије.

У новом завету Спаситељу се приписују таква својства, што само човјечјој природи припадају: тамо се прича о Његовом обрезању, крштењу, гдје Га Јован једва разликује од других људи: растао је, јачао као остата дјеца, гладнио, жеднио, умарао се до кржаве поти, дримало му се, радиоао се је и љутио, долазио је у људска друштва, као: на свадбу, у кући Даваревој, на тајној вечери, умро је, копљем су Му ребра бодн, Јосиф је штејло Његово измолно у Пилата и сакранио, споминѹ се днјегови тог тијела: руке, ноте, голѣјени, ребра и крв и зних. — Све ово не би имаго никаквог смисла, да Спаситељ, уз Божанствену природу, није имао још и човјечју, родивши се надприродним путем од Дјевојке Марије.

Надприродно рођење. Његова Мајка остала је исто Дјевојком.

Христос Спаситељ не прими на себе тијело човјечје природним путем, као ми, смртни људи, већ Његова Пречиста Родителка, по особитој милости Божијој, надатнѹем Души Светог, роди Сина надприродним путем, те сачува своју девовачку чистоту некуда рођења, тако и послѣје рођења Сина Свога. — Вид је морала да се изврши воља Божија и она се осјети у трудном спању, јако се збуни, зачуди и предаде, јер се заветовала, да се никад удавати неће, а прешла је у закриље Јосифово, који јој је био

вјерни чувар дјевојштва Њеног; па зато с чуђењем и пита анђела, који јој се јави: како то може бити, кад не познаје мужа?!

Тако исто и Њен чувар, побожни старац — заручник Јосиф, од страха и изненађења тогов бијаше оставити је и лишити своје брине, да га не утрјеша анђео у сну и отвори му вољу Божију, која треба да се изврши по пророчанству, те да се покретством тога изабави човјечанство од грехова. Марију пак почне лично трјешити, да ће се Њено дјевојаштво сачувати „Духъ Святый наидеть на ти и сила Вышняя оубиитъ ти тѣмже и ражедаемое свято — наречется Сынъ Южій“ (Лук. 1, 35). Да би је још боље увјерио у тој чудној Божанственој моћи, упозорје је на пример старе Јелис вете, неспособне за рађање: како је, вољом Божијом, zatrudњела, јер „не изнеможехъ у Бога вѣкъ глаголь“ (Лук. 1, 36—7), последије чета се Марија примири и повиче: „се раба Господни, буди Мнѣ по глаголу твоему!“ (Лук. 1, 38). —

Овај се догмат спомиње у символима првобитне цркве, а претресан је и на васељенским саборима. нарочито на II и III. Овај пошледињи се завршио свечаним говором, у ком се налази похвална пјесма Пречистој Дјевојци: „Ты вѣнецъ дѣвства! Ты матеръ и дѣва... И кто изъ людеи въ соестоянии достоинъ восхвалятии всепѣтую Марию? О чудо! Она и Матер и Дѣва!“^{*)}

Ову дјевојачку чистоту сачувала је Она и по рођењу. Тајанствена врата, кроз која је само један Господ Бог Наш изашао и више нико — то је Она. Језекија прича, како му је Бог у сну показао источна врата од Храма. „Она бијашу затворена — вели он — и неће се отворити, а нико кроз њих неће проћи: јер ће Господ Бог израиљски проћи њима и затвориће се.“ (Јез 44, 1—3) а то у тајанственом смислу пре-дозначава пречисту Марију, која је на сватда остала дјевојком. Ово се јасно утврдило на VI васељенском сабору, гдје се у првом правилу говори:

„Уједно пишомъ засвѣдочавамо и учеве, које је изложено од дѣвије стотине богоноснихъ отаца, као неопоручу сину благочитѣмъ, проповѣдујућимъ једнога Христа Сина Божијага вѣковѣногъ, и истоимъ још дајући на рочину Приснодјеву, која је Бѣга без сјемења родила у поташномъ смислу и у истини Богородицомъ.“^{**)}

*) Мазарије с допунама Шевѣта, књ. II, стр. 43.

**) Ibid. стр. 45.

И тако: и Св. Писмо и св. предање потврђују истинито сачување дјевојштва Пречисте Марије и та су се два назива: Марија и Дјева међу собом слила, као синоними и зову се Приснодјева (ἀειπαρθένος, semp̄ virgo).

Христос безгрешан човјек.

И ако Христос Спаситељ прими на себе тијело човјечије, родивши се сином и надахнућем Св. Духа од шћери човјечије, чије и душа и тијело бијашу истим духом унапријед очишћени, ипак не узе Он на себе обично тијело смртних људи, тијело, које умире и труне, већ тијело чисто од свакојег гријеха, јер је и Његово рођење чисто, свето „ако безаконія не створи, и неже обретеся глеть во устахъ его, и язвенъ бысть за грѣхи наши, и мученъ за беззаконія наша“ (Ис. гл. 53, ст. 4—9); *и у заједници двѣју природа исто се одржала једна Божанствена и личност, а то значи, да човјечство у Њему није добило какву год особиту самосталну личност, већ га је примило Божанство тако, да је и последије овога Спаситељ наш остао оним истим Сином Божијим, којим је био и „въ товѣ стѣи“.* Ово нам тврде сви старински симболи, а то је утврђено и на васионским саборима.

Нашем је разуму непојмљиво, како се *дѣвије* природе мо-гоше спојити у *једну* личност; то нам је „вѣдѣнъ благочестія тайна“ (1 Тим. 3, 16); али, у колико је то могуће схватити, наша нас црква учи, да је то сједињење *несмислено*, т. ј. нијесу се слиле дѣвије природе тако, да би из њих изашла нека трећа, него обадвије постоје као дѣвије различите природе у једној личности; за тим ово је сједињење *неизмјениво*, т. ј. нити се Божанство измјенило у човјечство, нити је човјечство при-јешло у Божанство, него остаје и једно и друго у целини у једном лицу Богочовјека. — Да је ово баш овако види се отуда, што се Прему с једне стране приписује Божанствена природа, Божанствена својства и Божанствене радње, а Он се назива *сввршеним Богом*; а с друге стране човјечија природа, човјечија својства и човјечије радње, а он се представља као *свршени човјек*. Кад би се пак Божанство и човјечство Бѣгово помјешало уједно — нити би Он био сввршени Бог, ни сввршени човјек, нити би имао иједне природе, већ неку нову, која би изашла из смјесе првих двају, те би имала и нова

својства и нове радње. Исто тако кад би се човјештво измијенило у Божанство, ово би га сасвим, тако рећи, пропућало и тада би у Христу остала само једна читава природа — Божанствена, пошто би прва нагубила своја својства.

Света црква даље нас учи, да су се у Христу сјединиле двије природе: а) *нераздијелено*, т. ј. не постоје одвојено, нити сачињавају два особита лица, премда су обадвије читаве и међу собом различне; б) *нераздвајљиво*, т. ј. откако су се још у моменту зачећа сјединиле у утроби пречисте Деворјке у једно лице Бого-човјека, нијесу се више раздвајале, нити ће се икад раздвојити, пошто се не раставише ни у минућу крених мукa, када Он крваљу својом цркву своју заштити, јер и ако је умрљо као *човјек* — како вели Дамаскин — и ако се *Богова пречистота души одвојила од пречистог тијела*, *ошт је Бегово Божанство заостало и у тијели и у души*, нити се оно и за један час одвојило од буди којег; значи: и тада је остала једна личност, а није се раздијелила на двоје.

Не растави се ни постарије *Беговог укрстућка*, јер Он *тијелом из гроба устаде*, та се ни на оштем *укрстућку растити неће*, јер ће се *ошт у тијелу растити као праведни Судини и наградовацама*.

Попљеднице сједињења двају природа у једну личност Богочовјека.

Попљеднице су ове тројке: једне се односе *лично Христу Спасителу*, друге *Беговој Пречистој Мадри*, а треће *Пречистој Тројици*.

Попљеднице, које се лично *Њему* односе, састоје се у *узоријатном одношају својстава двају природа*, а то тек онда има смисла, када се обадвије као једна цјелина ујаму, али не никако засебно, т. ј. не могу се *Спасителјеви Божанству одвојено приписивати својства Његове човјечије природе*, нити пак *Његову човјештву одвојено својства Његове Божанствене природе*, јер обадвије природе у *Њему* остају потпуно читаве и различне, те нити је пријешло *Божанство у човјештву*, нити *обратно*. „По овом, кад говоримо о *Беговом Божанству* (не *примјенљиву* *Га и човјечијем тијелу*) не *третирајемо Му никаквије људске својства*. Тако, не говоримо, да је *Божанство створено*, или да је *страдало*; *исто тако ни човјештво Беговом не третирајемо*

никаквије Божанствене својства. Тако, не говоримо, да је *човјештво створено*. А што се *тице личности*, то, кад јој *дуже* *име*, које је *позамјњено од обадвије природе*, или само од једне, онда и у *трвом* и у *другом случају третирајемо му својства како једне тако и друге природе*. Тако, *можемо казати о Исусу Христу*, да је *Бог пострадали*, или *расисти Господ Славе*; а *исто тако можемо Га назвати пречистиим младенцем*, *човјеким начиним*“ (Изд. вјер. књ. 3, чл. 4).

Човјештво је у нашем Спасителју примило од Божанства све, што је могло примити, обогатило се сваком премудрошћу, светлошћу и животворном силом до највећег ступња — *обожавања*, али је ипак остало ограничено, јер се по природи и њеним својствима није измијенило, пошто би у том случају значило, да се сасвим прегинуло у Божанство, добивши мјесто човјечијих, Божанствена својства.

„Као што пречесто и некорично *Бегово тијело са обожјењем није умиштено*, већ је остало у својим сопственим границама и *оним*, што јест само по себи, тако се исто није умиштала са *обожјењем ни човјечија Бегова воља*, већ је остала *чвјечијом*“ (VI нас. сабор).

Пошто су Божанство и човјештво у *Њему* спојени нераздијелено у једној Божанственој личности, а исто је то *Његово човјештво* — човјештво Бога Слова, то *Њему*, као *Богочовјеку*, *искључиво припада Божанствено кланчање и по Божанству и по човјештву*, пошто Га сам Отац тако *узвишио и даровао Му* име „*џме* *паче* *внџаго* *имене*, да о имени *Исусовъ* *внџго* *колџно* *поклонитси* *небесныхъ* *и* *земныхъ* *и* *присподнихъ* *и* *внџеъ* *внџмџ*, *исповџесть* *яко* *Господъ* *Исусъ* *Христосъ* *въ* *главу* *Бога* *Оца*“ (Фил. гл. 2, ст. 9—12). Због тога се и слика у нашој цркви на иконама у тијелу и ми, гледајући Га и кланчајући Му се — *мислено се преносимо Његовом Божанству*, а не *тијелу човјечијем*. О овоме нам лијешо говори *слихпра* из *триода I-ве* *недџеље* *великог* *поста*:

„*Владико*, *твоја Божанствена природа* *не да се оштити*; *ми* *те* *не би* *могли* *ти оштити*, да *нијеси* *мјомо*; *тије* *изволто* *тијелом* *наше* *на себе* *узети* *и* *постити* *труднотом* *нашег* *опика*. *Узвнши* *на* *себи* *тијелом* *трудноту* *са* *тџм* *самим* *и* *сва* *својства* *његова*. *Зато* *ми*, *оштислужби*, *т. ј.* *престављенлужби* *твој* *тијелени* *изглед*, *челнвнмо* *га* *увердно*, *узвнслужби* *се* *љубављу* *к* *теби*.“

Христу Спаситељу припадају и *двје воље*: *Божанствена*, која се равња вољи Неговог Оца и *човјечка*, која се у свему покорана Божанственој. Ово је насупрот монофелитству, које, одбаљујући у Нему човјечију, признаваше само Божанствену вољу. Да није то, како они тврђаху, види се из самих ријечи Спаситељевих, кад говораше, да није дошао на земљу да врши своју вољу, него вољу свог Оца, као и у Гетсиманији кад се мољаше Оцу, „обаче не моя воља, но твоја да будеть“ (Лук. 22, 42). Одавде избија зависност Негове на земљи воље човјечије небеској — Божанственој вољи свог Оца. Исто тако приписују Му се *двје радње*: *Божанствена* и *човјечка*. По Божанству свом Он је све оно чинио, што није кадар обични човјек учинети, као на пр. чудеса, а по свом човјештву осјећао је тугу, жагост, умор, муче и страдања, која Божанству не додикују.

Пошљедите, које се одnose Неговој Пресветој Мајци, састоје се у томе, што је Она родила свог Јединца Сина надахнућем Св. Духа по човјештву, које се је у моменту самог зачећа удружило са Неговим Божанством и постало својном Неговог лица, зато се она с правом називља Богородицом, именов, којим је најприје зовну стара Јелисавета, будући испуњена Духом Светим, те по утицају истог Духа Она у чуђењу говори: „Отцуду мнѣ сіе, да придеть Мати Господа моего ко мнѣ“ (Лук. 1, 41,—3). „Не треба мислити — вели Св. Кирил Александријски — да се најприје родило од Свете Девејке обични човјек, и затим да је стигло на њега Слово; него кажемо, да се Слово у самој утроби сјединило са природом човјечијом и родило се *шмјелом*.“ Негове исте ријечи потврдио је III вас. сабор, кад је побрјао јерес Несторијеву: „*који не признаје Еманцила истинитим Богом, а затим Свету Девејку Богородицом, јер је Она по шмјелу родила Слово, које је од Бога и које је постало шмјело — амавела.*“*)

Пошљедите к Пресветој Троици састоје се у томе, што се *почовјечило само друго лице*, Бог Син, пошто Он, као и остала лица, поред заједничке природе, која је читава код сваког појединог лица, и која се није ни код једног почовјечила — као лице разликује се од осталих, те зато је Син, имајући Божанствену природу, примио још по вољи Оца и човјечију,

*) Макарије, с допунама Шевича, књ. II, стр. 56.

али није престао бити ни Богом, ни сином Божјим, нити се икако, као Божанствено лице, измијенио, већ је *остао онај исти правац*, а не *поставити Сина, каква је био и првије овога*, пошто човјештво у Нему не саставља какво-тод засебно биће, или лице, већ га је у себи примило Божанство и јединило се на свагда с њим. Ово нам тврди и св. писмо и света црква, која је то као догмат утврдила на IV васељ. сабору.

Тројакка служба Христа Спаситеља.

Сам назив „Христос“, што значи „помазаник“, напомиње нам Негове тројакке дужности, које је извршио у корист света човјечанства: *пророкију*, *присовјештеничку* и *царску*, јер у старом зајету име Христос припадале свима онима, који ма коју од тих дужности врпаху, за које бијаху и нарочито помазани, а Христос је Спаситељ прије свију и над свима Богом помазан „*елемъ радости паче причастникъ*“ (пс. 44, 8).

1.) Пророчка служба.

Као највећи пророк, којег су старозавјетни пророци предсказивали, Он је ову своју дужност свечано извршио тиме, што је с *највећом јасношћу објавио јудима вољу Божију* за спасење свијета и дао им нови, најсавршенији закон вјере и добродјелства, који служи на срећу свега човјечанства и којег је сам Он лично ширио и тумачио на све стране, као прави учитељ, најсавршенији педагог људства „*сиглеъ дѣлом и словомъ предъ Богомъ и всьми людми*“ (Лук. 24, 19).

Као таквог Богом обећаног учитеља и пророка предсказују нам Га старозавјетни пророци: Мојсеј, Исаија, Давид и др., а то и Он сам признаје, кад говори, да се је, као једини прави учитељ, зато и родио и дошао међу нама, да проповиједа истину ради спасења. Тако о Нему учяху и Негови апостоли, којијема је Он дао свјетлост и разум, да познаду Бога и иду за свјетлошћу Неговог Сина.

Иа и сами је Бог Мојсеју казао, да ће послати пророка на земљу „и владѣт слово мое въ уста его и возглаголетъ имъ, якоже заповѣдао ему“ (Втор. 18, 18—19). — Далеб Он сам говори Сину: „*Дахъ ты въ завітѣ рода во свѣтъъ языкомъ, отвѣрати очи слѣпихъ, извести отъ узъ связанныхъ и изъ дому темницы и сѣдациа во тмѣ*“ (Ис. 42, 6—7).

Ову своју пророчку службу према човјечанству Спаситељ је у почетку лично вршио, прешнице путујући по селима и градовима и откривајући људима вољу Божију и своју завештану небеску науку у току од 3½ године, све до саме мученичке голготске смрти. „И ини овци имахъ, јаке не сутъ отъ двора сего: и тыя ми подобаетъ привести и гласъ мой услышатъ: и будеть едино стадо и единъ пастиръ“ (Јов. 10, 16).

— За ову црјель свог доласка Он је проповиједо јавно људима о свом Оцу, својствима и радњама овдѣ; о самом себи, циљу доласка и тешкој судбини; о човјеку, који је пао, али се може, ако хоће, спасти, а зато указује начин, којим би се опет могао сјединити са Богом и достига вјечни загробни живот, а Он је врага, кроз која се тамо пролази. Зато човјеку треба да му шљедује и да се одрече свега свјетског, предити се из старог у новог човјека. Обраћаше особиту пажњу на двије највеће заповиједи: *љубав према Богу и ближњима*, на којима се и сав закон и пророци оснивају. За све ово уповораваше с једне стране на оне богате рајске радости, које чекају праведнике у нецрстаном друштву с анђелима Божијим, и с друге стране на оне вјечито живе муке, које чекају окорјеле непослушне грешнике у друштву с нечастивим ситама, које ће их непрестано мучити у огњу, гдје ће се чути само плач и шергутање зуба.

Много су му у овоме помогли и Његови ученици — апостоли, које Он сам изабра, али не из глемећа, већ из способних сиромашних рибара; оружао их је „силою свыше“ (Лук. 24, 49) и дао им власт, да дријеше и вежу на земљи. И ови се сиромашни рибари заиста показаше достојни шљедбеници великог спасавајућег дјела свог узор-учитеља, написаше све, што из Његових уста чуше, усмено и писмено ширише и развише цркву, која постаде права мајка, у којој потиштено сироче утрече и заштите нађе, те поред дуге очажничке, али смјерне, са своје стране хришћанске борбе, трпељивошћу својом све јаче изазиваше и изазиваше човјечанство, да пада на кољена пред Јеванђељем.

Сав је рад Спаситељев, као пророка, у корист човјечанства ишао на то, да, као *неободни закон вјере и рада* — **јеванђелски закон**, *замјени обредни и грађански закон Мојсеев*.

Ово се и догодило, чим се појавио тај давно очекивани Месија „иже воамъ челоуѣкомъ хощеть спасти си,“ значи: он је за све људе и за сва времена, пошто се обећао апостолима

остати са њима до свршетка свијета, а код Оца им је измолито и другог утрјепиоца — Св. Духа, да са њима на свагда остане. Мојсеев, пак, закон ограничаваше се само Јерусалимом и Палестином, али пошто обухваташе собом сву моралну природу човјечју, будући по суштини сличан новом закону — Христовом, — прели се у овај и сачува своју важност. Тајним начином, на мјесто старозавјетног закона Мојсеева, који беше тек сјенка доцнијих живих ликова, тек сухо обећање оног, што се доцније оствари — јавља нам се нови, јеванђелски закон, који, поред многе сличности са старим, садржи савим нове законе, којих у првоме нема, на пр. неопходност крштења за сваког без разлике на мјесто старог обрезања; неопходност св. причешћа за сваког и т. д.

Уз ово у новом, јеванђелском закону подробније су и заносније изложене уввишене моралне истине и принципи човјечије хуманости, гдје свуда избија међубојна браќска љубав свију чланова са девизом: *сви за једног, а једни за све*; за ово се обећају тамо вјечита духовна добра — загробни живот, док се при, стари закон ограничаваше даровима земаљске тек при-времене среће.

Промјену овог старог закона, са новим, тврде нам свети апостоли, који свуда исплицаху вјеру, љубав и наду, признајући, да „нѣсмь подѣ закономъ, но подѣ благодатию“ (Рим. 6, 15). Ово је свечано изјавио и сам Спаситељ у причи са Самарјанком, коју ми добро памтимо, као и доцније на тајној вечери, кад је установио тајну светог причешћа „си чаша — рече Он — новий завѣтъ моею крвию, јаке за вы проливается“ (Лук. 22, 20).

2.) Првосвештеничка служба.

Самовољни пад првог човјека науче на све човјечанство гнев Божији, те се под Његовим проклетством окуна у тријеху и нађе на мутни и невољи, лишивши се како Његове заједнице, тако и заједнице свега духовног свијета — Његових анђела, па и сама земља остаде „проклита въ дѣль челоуѣка“ (Быт. 3, 17). Да се задовољи вјечна правда и понови воља и расположење Божанства према трепном човјеку, овоме се слабомоћном јавља Богочовјек — избавилац и прима на себе крст мука и страдања нама досуђених и то пре-носи за вријеме свега свог земаљског живота „да чада Божия

расточеннага собереть во едино“ (Лук. 51, 52). Он се на голој стами рађа у пустињи од сиромашне Дјевојке, која бјежи са њим, да му живот спасе. Тридесет се година Он мучи као остали људи радници и помаже свом поочиму у његовом столарском раду, заборављен од људи. Крштатава Гањетов слуга и сада прелази у јаван живот, путује пјешнице кроз села и градове и шири небеску науку, потврђујући је својим чудесима: мрве Га сиња, гоне Га, опадају, хоће да Га убију. Нилдје слободне минуле, нилдје речике душевне утрехе. — Изабрао је 12 својих вјерних ученика и међу њима један му о глави ради, издајник Му је: хватају Га, ругају Му се, пљују Га, међу на Њега трнови вијенац, бију Га, дају му тежки дрвени крст, под којим поерће, мучи се до крваве поти у присуству своје миле мајке, разацињу Га и копљем Му ребра пробадају на крсту.

Сав овај низ непрекидних тешких мукa и невоља, самопожртвовања и највеће послушности према свом Оцу, обухвата собом праву првосвештеничку дужност Христа Спаситеља. Задатак старовајетних првосвештеника бијаше, да принесу Богу дарове и жртве ради људских грехова, а Он, од вјечно-сти Богом назначени првосвештеник „почину Мелхиседекову (Мо. 22, 44; Марк. 12, 36; Лук. 20, 42) мјесто обичног трош-ног дара — самог себе приноси на жртвеник и тим мири небо и земљу, нас ослобађа од гријеха, и припрема станове у дому Оца свог.

Драговољно пролиће драгоцене крви безгрешног човјека — Спаситеља, примирило је небо и земљу, анђеле и људе под једном својом главом у заједничку Божију преву, скинуло про-клетство са земље, потпуно отплатило онај велики морални дуг, којег човјечанство дуговаше свом Богу. Дуг тај — осуда на муке и смрт не само што Спаситељ потпуно подмири за нас своле Оцу, већ нам још етече и нову срећу — вјечни живот. Он све то моташе учинети за све нас, не гледајући на то, што је он један, а нас има на милионе, јер Он није обична, него Божанствена личност, са којом се не може сав свијет и све на њему и у њему сравнити по значају, зато се је и за све безбројне прекове људства Бог потпуно намирио, јер је сам платио тих дугова опет био Бог; Он је пут, истина и живот, врата, кроз која свак слободно може проћи, ко жели да се спасе, пошто је Он, као што раније напоменусмо, онај „изе вѣвмъ челоувѣкомъ хощеть спастися.“

Пошљедите замашног дјела искупљења, којег је Христос за нас извршио својим животом и смрћу, биле су од великог значаја и за Њега самог, јер се Он тијем још више прославио по човјештву тијелом, пошто Га видимо, гдје по узносу свом на небо сједи са десне стране свог Оца; видимо Га, гдје Му се, као Богочовјеку, кланјају и небо и земља, и сами анђели Божији; видимо Га у тијелу „за притје смрти славою и честью вѣчана“ с потпуном влашћу, у оној слави и величини, коју је по Божанству од вјечности имао.

3.) Царска служба.

Да би Спаситељ при вршењу великог свог дјела доказао своју Божанственост, чинио је знамења и чудеса, што није кадар смртни човјек, па се у том случају користило својом царском силом и моћу и њом рушио област нечистиног духа — пакао и отворио нам врата у царству вјечне славе, као „Богъ крвнпкъ, властителъ, началникъ мира, отецъ будунаго вѣка“ (Ис. 9, 6—7). Ову своју царску моћ Он је показивао нада свом природом, кад је претворио воду у вино, утишавао морске вјетрове и слободно пјешнице по мору ходио, оздрављивао болеснике, слијепе, хроме; показивао се силама пакла тако, да су сами нечисти духови дрхтали од Њега, а гонио их је силом своје ријечи из људи; дивао је мртваци и оживљивао, а што је најглавније — с душом је и Божанством својим, док Му тијело мртво у гробу почивало, санио у таско, разбио његове жртвине заповоре, свима вјерним, који Га тамо чекају, објавио, да је смрт смрћу динитио, као што говори св. Иринеј: „силази Господ у дубину земље, јављајући и тамо свој долазак и отропитије грехова ошма, који у Њега вјерују; а вјеровашу у Њега сви они, који Га очекивашу, т. ј. сви они, који наговјештавашу Његов долазак и служашу се Његовим наредбама: триседмични, шестодни и шестдесетни.“

Затим је силом свог Божанства устао славно из гроба, сјединио је своју пресвету душу са свјетлосним и бесмртним тијелом, одвео их у приправне станове свог Оца, коме је Он отишао и сио са десне стране „да поклонится ему вси Ангели Божији“ (Евр. чл. 1, ст. 6), да нас лично као наш заступник плити код Оца свога у свакој нужди, кад Га од срца кличемо у помоћ и да свим силама неба и земље подржава ширење светог јеванђеља за спасење свега човјечанства.

Ову Његову царску службу потврђују нам ријечи самог старозавјетног Месије, које у Давида читамо: „Авъ поставленъ есмь отъ Него надъ Сиономъ горою святою его“ (пс. 2, 6). То су нам предсказивали старозавјетни пророци, као на пр. тридневно борављење Јоново у утроби китовој; то нам исто тврде апостоли, наша црква, њени учитељи и проповједници: „Христосъ единою о тресехъ нашихъ пострада — вели апостол Петар — праведникъ за неправедники, да приведегъ ны Богово умершвлень убо бывъ плотю, оживъ же духомъ, о немъ же и, сущимъ въ темнице духовомъ, сошедъ проповѣда“ (1, Петр. 3и 18—19).

Царство Христово, Његова глава заједно са Оцем и Духом Светим трајаће вјечно, јер је то Њему припадало и прије створена свијета; али служба Царска само ће доглед трајати, док не подведе све непријатеље под своје ноге и сасвим се не истријеби царство нечистих духова. Тада ће по свеопштем суду бити ново небо и нова земља, а власт ће сву предугети сам Отац „да будеть Богъ вѣческки во вѣхъ“ (1. Кор. 15, 28).

Бог освјетљач, судија и наградодавалац.

Освѣћење наше састоји се у томе, кад нам Бог, по Својој великој милости, а ушлѣд заслуга свог сина — нашег Спаситеља, опрашта све наше пријеступе и као чисте и потпуно оправдане прибори међу учеснике вјечног спасења. Због тога је свакоме човјеку од пријекне потребе ово освѣћење, коме је извор сам Бог, битна чиниеница Његов Син, а извршилац Дух Свети, чије је дарове заслужио за нас сам Син голготском смрћу и умлио Оца Свог, да нам Га пошаље на земљу.

О овом Божанственом освѣћењу говори нам символ вјере од 8—11 члана, гдје се излаже наука о Св. Духу, цркви и тајни крштења у свези са осталим тајнама, преко којих нам наша света црква даје Божанствену благодат, потребну за то освѣћење.

Благодат Божија.

Благодат Божија назива се она *надприродна спасавајућа* *Божанствена сила и моћ, која нам се, по заслугама нашег Спа-*

ситеља, даје зато, да би ми могли непродовести у добру, троводити мртве дане хришћанског живота, оспособити се од грехова, оспособити се, оправадити пред Богом и задобити вјечни живот. Она се различито назива: *спасаваном*, јер спољашњим средствима на човјека утиче, као: науком, проповиједи, јеванђељем, *учу-* десима и т. д.; *иницијативом*, у колико непосредно на човјека утиче, просвјетљујући му његов разум и упућујући његову вољу к добру; *сталом*, када непрестано станује у души човје- чијој и стара се, да га пред Богом оправда и т. д.

Но све до У-ог вјека бијаху различита мишљења о утицају благодати на човјека: једни говораху, да се човјек, пошто нема вказе са природним тријехом, не нуждава у благодати (Пелагијанци); други говораху, да је благодат потребна тек у толико, да ојача човјека у вјери и добрим дјелима пошто већ прими вјеру, а прије и послѣје тога до његове вјере стоји како ће остати у вјери — благодат у томе не прима никаквог учешћа. (Полупелагијанци.)

Да би побегла овакво јеретичко учење о благодати, наша је црква на IV-ом васељенском сабору претресла овај догмат и доказала, да је она потребна човјеку уопште, јер иначе без ње не може бити прави хришћанин, нити усвојити заслуге својег икупљивца; она га подржава у вјери и без ње човјек не може имати праву вјеру у свог икупљивца, нити даље остати у истој, јер благодат бјуди у човјека зачетак саме вјере; а, пошто већ човјек ступи у заједницу хришћанску посредством вјере, благодат му помаже, да лакше може испуњавати јеванђељски закон и онако се владати, како му, као хришћанину, до тиккује. Једном ријечи: без благодати Божје човјек се није на сватда кадар ојачати у хришћанској вјери и богоугодном животу.

Ево какав је закључак донијела св. црква на У-ом васионском сабору о благодати:

„Ако ко каже, да благодат Божија, којом се добија оправданье преко Исуса Христа, Господа нашега, утиче само на отпунитиње већ учинених грехова, а не даје уз то помоћ, да се други грехови не чине — на такве да је апостема. Јер не само, што благодат Божија даје знанье, што нам ваља чинити, него још утиче у нас љубав, да можемо испунити оно, што знамо.“ „Ако ко каже, да ова благодат Божија, преко Исуса Христа, Господа нашега, само нам

у томе помаже, да не зрцелимо, у којиком нам се њом открива и
решава сазнање зрелова, да знамо, што смо дужни чинити и од чега се
кломити, али да нам не даје љубав и сила, да читимо оно,
што смо ми дознали, да смо дужни чинити — на такав да је ата-
тема; јер је и једно и друго дар Божији и знање, шта треба чинити
и љубав к добру, које треба чинити! (карт. саб. прав. 111 и 112).

Примједба: Напоменуемо негде, да човек, без благодати Божије,
није кадар чинити добра дела. Тада смо ми имали у виду *друго добро*,
које и чини човек духовним и помаже му у спасењу. Овакво нам добро
надаже јеванђељски закон, пошто је то ствар хришћанске вјере. Али ипак
не треба мислити, да човек до и последије пригизава у јеванђељски закон
није кадар у неколико испуњавати захтјеве природног закона, који се у
његовој савјести налази, јер он, користећи се остатком својих умних и
моралних сила, које су истина поврћене првим падом, али нијесу саввим
уништене — ипак је кадар чинити неко добро, које, ма да нам не може
саввим помоћи при спасењу, ни маго нам не смета, не одмаже нам. — Ево
како су се о томе изразили првоветелјељи источни у свом 14-ом члану:

„Верујемо, да се, услед тријестуца, тамути човек савитио са нера-
зумним животињама, т. ј. потакао је и изгубио савршенство и слободу,
али није изгубио ову природу и силу, коју је добио од творца. Воља, јер
би он у тропственом случају постао неразуман, а то значи, не би био чов-
јек. Али он има ову природу, којом је и створен и природну силу, слободу,
живу радњу, те је по природи кадар бирати и чинити добро, а избега-
вати и жрјести зло. А да је човек по природи кадар бирати и чинити
добро, ма то нам указује и Господ, кад говори, да нештобошци воле оне,
који њих воле. О томе ермо јасно учи нас апостол Павле на другим мје-
стима, где говори, да „взвнцн, не имуше закона, естетствомъ за-
коннај творять.“ (Римл. 2, 14). Одогд нам је јасно, да оно добро, што
човек чини, не може бити зрцел, јер добро не може бити зло. Пошто је
оно природно — чини човека душевним, а не душевним и само без вјере не
помаже за спасење, трема не смјани ни за осуду, јер добро, као добро, не
може бити узрок зла. У омиа, што су благодѣлу осмажени, оно се, пошто
га благодат појачава, усавршило и чини човека достојна за спасење. И ако
човек трпје ова може бити по природи наклонен к добру, бирати и
чинити наравствено добро: али, да би послѣе душевног рођења могао чи-
нити друге добро, јер се дѣла вјере, као узроци спасења и, пошто се
врше над природном благодѣлу, обично зову душевни, потребно је, да бла-
годат треднажи и тредводи тако, да он не може сам собом чинити дѣла,
која су достојна живота са Христом, него само може жрјести, чини не
жрјести родити сасласно са благодѣлу.“

Благодат Божија распостире се на све људе без изузетка.
Ко јој се покорава и шљедује њеним захтјевима, тај напредује
у богоугодним дѣлима и задобија љубав Божију, а ко злоупотре-
требљује својом Богом даном слободном вољом и не покорава
се благодати, тај губи милост Божију и наду на спасење.

Овезнајући Бог, створивши овај свијет и све на њему, —
унапријед је загледао и предвидио судбину људску, па је видио,
да ће неки свестрано упућивати слободну вољу своју к добру, а
неки к злу. Првима је предназначено вјечни живот, а другима вјечне
муке. На основу овога неке су секте извеле неправилни закључ-
чак: да је Бог само неким људма даровао своју благодат и то
оним, које Он жели да спасе. Но ово, као што прѣје рекосмо,
не подлежи истини, јер се „Он, као тајанствено сунце правде,
појавио за све, васкрсао је за све“ (св. Амвросије). Он, као
наш искупилац, не умрије за поједине људе, него за све човје-
чанство, те је наравно својом смрћу за све и стекао спасава-
јућу благодат, као што је омиа за тим наредио својим уче-
ницама, да уче и крсте „вси языци“ и сваког, ко хоће, к себи
позива: „се стоу при дверехъ и толку: аще кто услышитъ
гласъ мой и отверзеть двери, вниду къ нему и вечеряю съ
нимъ и той со мною. Побъждашему дамъ свети со Мною на
престогу Моемъ, якоже и Авъ побъдихъ и съдохъ со Отцемъ
Моемъ на престогу Ево“ (Апок. 3, 20, 21).

Што се тиче вјечног предопредѣљења: некијех за вјечну
славу, а некијех за вјечне муке — то је *уловно*, т. ј. под
условом њиховијех добријех или неваљалијех дѣла. „Бог, који
све напријед види, сваком је прицравио достојне станове: онима,
што траже јасну свјетлост и теже јој, избобилно дарива ту
свјетлост, а другима, који се одвраћају и бјеже од ње и тим
као сами себе заслепљују, Он је унапријед прицравио мрак,
што одговара онима, који се одвраћају од свјетлости и таквим
начином казни их достојном казном“ (св. Иринеј).

Бог је, по својој премудрости, од вјечности унапријед знао,
да ће се неки показати достојни Његовог царства, а неки
отња вјечнога. Из овога изобија онај суд Праведног Судѣје,
који ће раздѣлѣлити све људе на двије групе, па оне на десној
страни опрѣдѣлѣити за небесно царство „утовованное имъ отъ,
сложенни мѣра,“ а оне на лијевој у отањ вјечни, јер „взвзгзахи
и не дасте ми асти, възвзгдахси и не напоисте мене, стравенъ

бъхъ и не введоште мене, нагъ и не сдѣясте мене, болен и въ темницѣ и не посѣтисте мене“ (Мѳ. 25, 41, 43).

О овоме се јасно изложило на сабору Јерусалимском: „Вјерујемо, да је требало Бог предодредио за славу оне, које је изабрао од вѣчности, а оне, које је одбацио, тредио их је осуди, али не зато да мачусти и осуди без узрока; јер то није Прему својствено, којимъ нам је заветништи Отацъ, те не гледа на лице, већ „Хошеть въсьмъ целовѣкомъ спасти ся и въ разумъ истинны пріити“ (1. Тим. 24); али, тошто је Онъ употребилъ видю, да фе једни умотрѣити своју слободу вољу на добро, а други на зло — зато је једне предодредио за славу, а друге је осудио. А о употреби слободѣ ми овако судимо: пошто је доброта Божја даровала божанствениу благодат, која просвѣћује, зовемо је третходномъ и она је, као обасјављујућа свѣтлостъ своју онима, што но мрису дугити, вофъ свима: зато они, који жегле да јој се слободно покоравију (јер она помаже онима, што је тражке, а не онима, што јој се тротташе) и да извршију њене заповѣди, које су тријаско потребне за спасење — добуцију траже таме и особитиу благодат, која, помажјући, спажећи и дваршавајући их у љубави Божјој, ш. ј. у онима добримъ дѣлима, која изискјује од нас Бог (и која је таможе изискивала третходниу благодат) оправдава их и предодредује; напротивъ, они, који неће да се покоравију и да иду за благодаћу, и траже таможе не чудеју зато-виједи Божје, већ иду за сатаномъ и слущају га, на зло употребују своју слободу, коју им је Бог дао зато, да би они драге воље чинили добро, тредију се на вѣчно осужење. Али оно, што говорѣ богдохитни јеретизи, као да Бог предодредује или осужује, а не гледећи на дједа предодрешихъ или осуженихъ, то ми чинитомо да је безумље и *бешчаште*“ (Посл. Аптр. о прав. вј. чл. 3).

Али ипакъ, не гледајући на све сретне пошлѣднице, којима нас руководи Божанствена благодат — човѣкъ јој се у стану жестоко одупријети, па тимъ, наравно, самогъ себи ископаги вјечитиу провалију. Богъ тога се и срета у Св. Писму више мјеста, у којима се човѣку препоручује, шта више и пријети, да одустане од свогъ упорства: „жестоководнии и необрѣзании

сердци и умеси, вы присно Духу святому противитесь, якоже отцы ваши, тако и вы“ — рекао је Јудејима св. мученикъ Стефанъ, (Дѣян. 7, 51). Ето зато и сретамо рјечи „аще кто хошетъ“, „аще хоште“ „киждо свою мзду приметъ по своему труду“ (1 кор. 3, 8).

Супштина и услови, по којима се човѣк освећује благодаћу.

Освећење човѣчије састоји се у томе, што се човѣк, помоћу благодати, очистиава од свакогъ грихеа и постаје синомъ Божјимъ; онъ постаје онај храмъ Божји, у коме Духъ Божји пребива. Ко год хоће слободно му је, да буде такимъ, а то зависи од његове добре воље, но никако насилно. „Богъ не триморавъ никого; али, ако Онъ хоће, а ми нежемо, то је спасење наше немогуће, не с тога, као да би неможна била воља Негова, него с тога, што онъ неће никого да триморавъ“ (Златоуст).

Да човѣкъ заиста добије Божанствену благодатъ и помоћу њѣ да се освети и спасе — потребни су извѣсни услови, а као најпрви од њихъ јавља нам се вјера, као живо убјеђење напијехъ духовнијехъ сила у непобитне истине свете наше вјере и нашегъ Спасиельа. „Ако ми свидѣамо такую вѣру, бисемо невини предъ Богомъ и украсиельмо себе всеми врстима врлинъ... Она има толкику силу, да се спасава не само онај, који вѣрује, већ и други за вѣру другия“ (св. Кирилъ Јерусалимскы).

Ко прима крсту и уверја оне истине, које нам је Богъ изволио открити преко свога Сина — тај има у себи живу вѣру, којомъ, ма да су му већиномъ недоступне многе од онихъ истина хришћанскихъ — онъ је ипакъ jako убјиельен у истинитостъ и вѣжностъ њихову, па ихъ спазе у срцу своме, као Богомъ откривене, с највећомъ надомъ, да ће, вѣрујући у њихъ и управаљујући се по њима — бити спашенъ, по науци апостолевкој, који све хришћанско учење називаху „вѣрою“, „закономъ вѣры“, а њене пошлѣдовате „вѣрными“, „вѣрующими“.

Таквимъ начинкомъ вјера је први неопходни условъ за наше освечење и спасење. Номъ се чистимо од грихеа преко благодати Св. Духа и једино номъ Богу удаьамо, јер „безъ вѣры не возможно утодти Богу“ (Евр. 11, 6). Она се појављује у три облика: 1) *вјера*, којомъ уверјамо све догматичке истине, као: о бићу Божјемъ, о Неговомъ јединству по супштини, о тројичности њ лицама, о Спасиельу, као нашемъ искупительу и т. д.; 2) *љубавь*,

помоћу које ми усавајемо истине најравнотнот откриивња, јер „вѣра любовио поспѣшествуема“ (Гал. 5, 6) и 3) *нада*, којом ми усавајемо Божанствена обећања, јер: „Упованіемъ спасохомся“ (Рим. 8, 24).

Али није само вѣра довољна за спасење човјечије. Истина, њом се може човјек духовно препородити у тајни крштења и добијати остале благодатне дарове преко св. тајна, али, да би се могао стагни ојачати у хришћанском животу и постепено се уздвигати у хришћанској светости, ведрим чедом стати на суд пред праведним судом — уз вјеру се још захтевају и добра дјела, која се слажу са моралним законом и чине се из живе жеље, да се задовољи сам Спаситељ, који их је у највећој мјери чинио. Без добрих дјела сва је вѣра мртва. „Дкоже гдѣго безъ духа мертво естъ, тако и вѣра безъ дѣлѣ мертва естъ“ (Јак. 2. 17. 18. 26) „Чадца моя, не любимъ словомъ, ниже языкомъ, но дѣломъ и истиною“ (1 Јов. 8, 18).

Зато је потребно, да она три облика вјере, која смо ми напоменули, т. ј. вѣра, љубав и нада, избија на видик, као плодови испуњена Божанствене воље, по којима ће Судија Наградодавацац и управљати се на страшном суду и „тогда воздастъ комуждо по дѣлнѣмъ его“ (Мр. 16, 27).

Ово је учење наше цркве противно протестанској науци, по којој је за освѣтене и оправдање човјечије довољна само вѣра, па и опростене то — по њиховом мишлењу — привидно је тек, формално, а у самој ствари, исти триехови остају. Побивјајући њихово дажно учење, наша је црква овако о томе ришпила:

„Вјерујемо, да се човјек оправдава не само чистотом вјером, него вјером, коју помаже љубав, т. ј. вјером и дѣлима. Признајемо ону мисо за сасвим нечисту, као да вјера, замјенјујући дјела, задобија оправдање у Христу. Јер вјера у таквом смислу могла би доминирати сваком и не би било ни једнога, који се не би ставио — а то је очигледна лаж. Напротив, ми вјерујемо, да нас не само сјетка вјере, него права вјера у нама треба дјела оправдава у Христу. Дјела нити ми пријемимо не само као свједочанство, које потврђује наш позив, него и као плодове, који чине нашу вјеру радном и могу, по Божанственом обећању, да сваком донесу заслугу

жену нареду, добру или злу, гледјући на то, што је сваки чинио, док је с тијелом био“ (Постан. Источ. Патр. о правосл. вј. чл. 13).

О С В. Ц Р К В И.

Под именом цркве треба разумјети такво људско друштво, у ком су чланови тијесно везани заједничком вјером у оснивагелѣ њеног, Христа Спаситеља, без разлике мјеста њиховог живљења. Црква уопште, као благодатно царство Христово, постојала је још од створења првота човјека и основата је на Божјој ријечи у рају, по којој ће „сѣма жени согреть главу змиа,“ те се одма почела вјера у обећаног Месију. Ова се назива старозавјетном. за разлику од новозавјетне, коју је крвљу својом освѣтио Христос Спаситељ и ударио јој јак темељ на станицу камену — „камень же бѣ Христосъ.“ Он је одма у почетку својег проповједничког живота и рада сакупио прву хришћанску заједницу, избравши 12 својих апостола, и они саставише ту прву хришћанску цркву — новозавјетну, под његовим старешинством. Њима је Он додао још 70-орицу ученика ради проповједанја Његове науке. Значи, Он јој даде наставнике за ширење њене науке, установи св. тајну крштења ради умножавања оне црквене заједнице, тајну пришења ради везе између њих и Њега и тајну покајања, којом поново могу кајући се нарушители црквеног закона и устава ступити у цркву и сјединити се са њеним оснивачем. Али, пошто нас је Христос Спаситељ тек голготском смрћу очистио од пријеха и саједилио са Богом, тек тада је Он савршено и установио цркву своју и крвљу је својом откупио. И она је отада водила непрестану борбу с непријатељима њеним, а све се више и више ширила. Свуда се установљиваху хришћанска друштва, која апостоли називаху црквама. Овакој припада назив *војујући*, јер се непрестано борила за људско спасење, да чедо своја духовна смутни у једно стадо, под старешинством једног Пастира, њене невидљиве Главе. Кадо ово изврши, онда ће постати *гостодшвујућом*, *небеском*. Њени чланови биће они борци, који су своју улогу довршили, и сада светују побједу над непријатељима заједно са побједоносцем смрти и пакла — Спасителем и Његовим анђелима. Све ове пошљедоваче Он сравањује са свјетлошћу и свијетом, коју нико не меће под трпезом, него

на свијетњак, да свакоме засвијетли: и граду, што је на врх горе сазидан и који се не може сакрити од људских очију“ (Мт. 5, 14. 15).

Ово је у правом смислу садашња, новозавјетна црква. Она се у Св. Писму различито назива, на пр: Дом Божиј, неvjеста Христова, мајка вjерних, тијело Христово, а Он је назива гдје-кад стадом својим, гдје-кад брачним пиром, гдје-кад виноградом, гдје-кад њивом, гдје-кад зрном горупшничим и сjеменом, а гдје-кад рибарском мрежом.

Чланови хришћанске цркве.

Под члановима цркве разумију се сви они вjерни, који су посредством тајне крштења ступили у хришћанску заједницу, т. ј. они, који су се „Јединимъ духомъ, во једино тјло крестились, аще Юдеи, аще Елини (1 кор. 12, 13), а сви они, који нијесу прошли кроз врата крштења, па макакве вjере били — не могу се рачунати црквеним члановима.

Што се тиче оних, што су већ постали члановима њеним, утврђено је: „да су чланови католичке цркве они, који без сваког колебања исповијају чисту вjеру Христа Спаситеља, па макар и био ко од њих подвргнут различитим гријеховима; јер, кад не би вjерни, који погрјеше, били црквени чланови, не би ни њеном суду подлегли. Али она их суди, позива на покајање и изводи на пут спасавајућих заповиједи, те зато, не гледајући на то, што се подвргавају греховима, они остају и признају се као чланови католичке цркве, само док не постану оступници и почну се држати и католичке и православне вjере.“ (Пос. ист. патр. о прав. вj. чл. 2).

Сваки је човјек по природи својој грешан и нема ни једног, осим једног Бога, који је у свему савршено чист. „Амче речемъ, яко грѣха не имамъ, себе предъзнаемъ и истинны нѣсть въ насъ“ (Јован в. 8). Али ипак велика је разлика у јачини грјехова: има људи, који се искрено кају за учињене грјехове и убијено просе Божанствену милост, а има упорних, оскорјелих грешника, који, умјесто да се покају, још се више гуше у пороцима. Но и једни и други, пошто су већ ступили кроз врата крштења, разумију се црквеним члановима и подједнако се трпе до судбоносног часа. Зато Христос Спаситељ сравањује цркву са

стадом, у ком су заједно и овце и козе (Мт. 28, 33) или са пољем, на којем до жњетве заједно расте и пшеница и травуљина. (Мт. 13, 24—30).

Али има и таквих црквених чланова, који су се, по свом упорству или саблазни, одрекли од своје праве вjере и прешли у какву другу религију. Овакви: „видимимъ дѣйствиѣмъ суда Божија, яко мртвине члени, отсѣкаются отъ тѣла церкви“ (Простр. хр. кат. Јл. 9, стр. 74). Међу ове спадају и они јеретници, који својеволјно тумаче хришћанске догмате и нарочито их изопачују. Овакви се сами осуђују на изгнанство из хришћанске заједнице и потпадају под проклетство, на њих „анаеема да будеть“ (Пал. 1, 8—9). Њима се могу прибројити и сви они, који се не покоршавају црквеној власти, па их црква нађе за нужено отклонити од себе, да не трују остале вjерне, а то јој је право дато по Богом даној јој власти узети и дријешити.

Цијель Христове цркве и црквени склоп.

Прије свега цијель се Христове цркве у томе састоји, да чува онај драгоцјени залог спасавајуће вjере, помоћу којег ће се грешници осветити и са Богом сјединити, како би овдје на земљи у њеним материјским вjедрима нашли прибојежипште и духовну храну за живот вjечни. Да би црква достигла ту своју цијель, Оснивач јој је њен покљонио три неопходна стварна средства: 1) дао јој је учитеље и чуваре, који ће просвѣћивати вjерне свјетлошћу спасавајуће вjере, и упутити их, да држе и чувају оно, што им је Он наредио; 2) установио је и дао јој је св. тајне и друге свештене радње, а заједно с тим и црквене служитеље са влашћу и силом, да врше установљене тајне и свештене службе, и 3) дао јој је духовне пастире, да упућују људе к вjечном животу с Богом даном влашћу узети и дријешити. Овакви у почетку бијаху сами апостоли. Њима је он дао власт, да шире на све стране Његову науку, врше свете тајне и руководе своје пошљедоваце, паству своју, к вjечном спасењу. Ово бијаше прва црквена управа или јерархија, састављена из 12-торице људи. Значи, у састав црквени спада двоје: *паства* и *јерархија*. Прву сачињавају сви уопште вjерни чланови њени, који вjерују у Христа и Његову Божанствену науку; другу сачињава особити Богом постављени ред људи, које је сам Бог оупномоћио за учитеље, свештено-